ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΚΟΡΔΑΤΟΥ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΚΙΛΕΛΕΡ

(6/19 ΜΑΡΤΗ 1910)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ Κ. Ε. ΤΟΥ Α.Κ.Ε.

ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΚΟΡΔΑΤΟΥ

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΚΙΛΕΛΕΡ

(6/19 ΜΑΡΤΗ 1910)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ Κ. Ε. ΤΟΥ Α. Κ. Ε.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ἀπὸ τὸ 1882 ποὺ προσαρτήθηκε ἡ Θεσσαλία στο Ἑλληνικὸ Κράτος, οἱ φεουδαρχικὲς σχέσεις του θεσσαλικοῦ κάμπου ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ἐξεταστῆ τὸ ὅλο ἀγροτικὸ ζήτημα της χώρας μας. Ἀκόμα ἀπὸ τὸν καιρὸ του 1821 οἱ ἀγρότες μας, ποὺ ἔδωσαν τὸ αἷμα τους στὸν ἐθνικοαπελευθερωτικὸ σηκωμὸ καὶ μὲ τὶς ἀφάνταστες θυσίες τους κράτησαν ὀχτὼ χρόνια τὸν ἀγώνα, διατύπωσαν τὴ δίκαιη ἀξίωση νὰ πάρουν τὰ τούρκικα τσιφλίκια, ποὺ χαρακτηρίστηκαν ἀπὸ τὶς πρῶτες Ἐθνικὲς Συνελεύσεις ὡς ἐθνικὴ γη. Ἡ ἀπαίτησή τους ὅμως αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε. Τὰ πιὸ πολλὰ τούρκικα τσιφλίκια τὰ ἅρπαξαν οἱ κοτζαμπάσηδες του Μωριὰ καὶ τῆς Ρούμελης. Τὰ τζάκια τά κατάφεραν χάρη στὴν προδοσία της ἀστικῆς τάξης νὰ ἐπικρατήσουν καὶ νὰ μονοπωλήσουν τὴν πολιτικὴ ἐξουσία ἑκατὸν καὶ παραπάνω χρόνια. Μόνο στὰ 1872 ἔγινε διανομὴ μερικῶν τσιφλικιῶν, μὰ καὶ πάλι ἔμειναν πολλά ἀναπαλλοτρίωτα. Τόσο τὰ Μοναστήρια ὅσο καὶ οἱ τσιφλικάδες κρατοῦσαν τὸ μεγαλύτερο καὶ καλύτερο μέρος της καλλιεργήσιμης γῆς κάτω ἀπὸ φεουδαρχικές συνθῆκες. Ἔτσι ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία της χώρας οὐσιαστικὰ δὲν ἄλλαξε ἀπὸ κείνη ποὺ ἦταν στὸν καιρό της τουρκοκρατίας. Μόνο τὰ ἀφεντικὰ ἄλλαξαν. Τὸν τοῦρκο μπέη τὸν ἀντικατέστησε ὁ ρωμιός τσιφλικᾶς - γδύτης. Στὰ Ἑφτάνησα, στὸ Μωριά, στὴν Εὔβοια, στὶς Κυκλάδες, στὴν Ἀττική, στὴ Λαμία, στὴν Ἄρτα, στὴ Θεσσαλία ὑπῆρχαν ἀπέραντες ἐχτάσεις γης, ποὺ τὶς ἐξουσίαζαν ἑκατὸ - διακόσιοι ἐκμεταλλευτές, ἐνῶ ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς στέναζε ἀπ' τὴν καταπίεση, πεινοῦσε, ὑπόφερε, δυστυχοῦσε. Ἀπὸ τὴν αἰτία αὐτὴ κάθε χρόνο ἡ νεολαία ἐκπατρίζονταν. Χιλιάδες νέοι ξενητεύονταν στὴν Αἴγυπτο, στὴν Πόλη, στὴ Νότια Ρωσσία καὶ ἀπὸ τὸ 1895 καὶ δῶθε στὴν Ἀμερική. Ὑπῆρχε βέβαια στενότητα γης, ἀλλὰ ἡ στενότητα αὐτὴ ἦταν τεχνητὴ καὶ ὄχι πραγματική. Ἂν ἀπὸ τὸ 1834 γίνονταν κανονικὴ καὶ δίκαιη διανομὴ τῶν ἐθνικῶν γαιῶν καὶ καταργούντανε παράλληλα ὅλες οἱ φεουδαρχικὲς συνθῆκες, ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία της χώ-

ρας μας θὰ πρόοδευε καὶ θ' ἀναπτύσσονταν ὥστε νὰ μπορῆ νὰ θρέψη τὸν πληθυσμό της. Οἱ ἀστοτσιφλικάδες ὅμως, ποὺ κυβέρνησαν τὸν τόπο στὰ ἑκατὸν χρόνια ποὺ πέρασαν ἀπὸ την ἵδρυση του νεοελληνικου Κράτους, συνεταιρισμένοι μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο — κυρίως τὸ ἀγγλικὸ — ἀκολούθησαν ἄλλη ταχτική. Ἅρπαξαν ἀπ' τὴ μια μεριὰ τὰ τούρκικα τσιφλίκια και ἀπὸ τὴν ἄλλη γονάτισαν τὸ λαό μας μὲ τοὺς φόρους καὶ τὶς κάθε λογῆς καταπιέσεις ποὺ χάλκευαν μέσα στὴ Βουλή. Δὲν ἐνδιαφέρθηκαν οὔτε μιὰ στιγμὴ γιὰ τὴ φτωχολογιά. Κοίταζαν μόνο πῶς νὰ γδύσουν τὸ λαὸ καὶ νὰ ἀξιοποιήσουν σὲ δραχμὲς καὶ λίρες τὸν ἱδρῶτα και τοὺς μόχθους του.

* * *

Κάτω ἀπὸ τὶς τέτοιες συνθῆκες, μιὰ δηλαδὴ ποὺ ἡ ἀγροτιὰ ζοῦσε τυραγνισμένη ζωὴ μέσα σὲ καθυστερημένες μορφὲς οἰκονομίας, δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ δημιουργηθοῦν οἱ ἀνάλογοι ὑποκειμενικοὶ παράγοντες ποὺ θὰ ἔφερναν τὸν καλλιεργητὴ της γης στὸ προσκήνιο της πολιτικῆς σκηνῆς ὥστε νὰ διεκδικήση τὰ δικαιώματά του. Ἔγιναν, εἶν' ἀλήθεια, καὶ στὸ Μωριὰ καὶ στὴ Ρούμελη καὶ ἀλλοῦ ἀγροτικὲς ἐξεγέρσεις, μὰ εἶχαν πάντα τοπικὸ καὶ περιορισμένο χαραχτῆρα, γι' αὐτὸ καὶ ἀποτύχανε. Ἀπὸ τὸ 1882 ὅμως τὰ πράγματα ἄρχισαν κάπως ν' ἀλλάζουν. Πρῶτα πρῶτα ἄρχισε νὰ πραγματοποιῆται ἕνα πλατὺ — γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη — σιδηροδρομικὸ δίχτυο, δεύτερο παρατηρήθηκε μιὰ κάπως συστηματοποιημένη προσπάθεια γιὰ ἐκβιομηχάνιση τῆς χώρας μας καὶ τρίτο ἡ προσάρτηση της Θεσσαλίας πλάταινε τὸν κύκλο τῆς ἀγορᾶς. Μερικοὶ φωτισμένοι οἰκονομολόγοι ἄρχισαν νὰ ὑποστηρίζουν ἀπὸ τότε πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῆ ἕνα μελετημένο σχέδιο ἀγροτικῆς πολιτικῆς, ποὺ ν' ἀποβλέπη στὸ ν' ἀνυψώση τὴν ἀγροτικὴ μᾶζα ὥστε νὰ δυναμώση ἡ ἀγοραστική της ἱκανότητα, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἐξυπηρετοῦσε τὴ βιομηχανικὴ ἄνοδο τῆς χώρας. Οἱ σχετικὲς ὅμως μελέτες ποὺ δημοσιεύτηκαν ἔμειναν θεωρίες στὸ χαρτί, γιατὶ ὁ κοτζαμπασιδισμὸς ἦταν ἀκόμα πανίσχυρος καὶ δὲν ἔκανε παρὰ μόνο σημειωτὰ βήματα πρὸς τὰ μπρός.

Ὡστόσο στὴ Θεσσαλία οἱ κολλιγάδες, ποὺ πίστεψαν πὼς τὸ Ἑλληνικὸ θὰ τοὺς φέρη τὴ λευτεριά τους, βγῆκαν γελασμένοι. Οἱ τσιφλικάδες ἔγιναν πιὸ τυραννικοὶ καὶ πιὸ γδύτες. Μερικοὶ ἀπ' τοὺς Θεσσαλοὺς βουλευτές, ἕνας δυό,

ὁ Ταρπάτζης καὶ ὁ Ἀδαμόπουλος, ὕψωσαν τὴ φωνή τους καὶ ὑποστήριξαν τὰ δίκαια τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου, ἀλλὰ οἱ διαμαρτυρίες τους ἦταν φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἀπ' τὰ 1900 ὅμως καὶ δῶθε ἔβγαινε μια ἐφημερίδα στὸ Βόλο ἀπὸ τὸ δικηγόρο Σοφοκλῆ Τριανταφυλλίδη, ποὺ συστηματικὰ προπαγάνδισε τὴν ἰδέα τοῦ ἀγροτισμοῦ καὶ τὴν ἄμεση ἀπαλλοτρίωση τῶν θεσσαλικῶν τσιφλικίων. Στὰ 1905 πάλι ἐμφανίστηκε στὴ Θεσσαλία — στὴν περιοχὴ τῆς Λάρισας — ὁ Μαρῖνος Ἀντύπας πού, αν καὶ ἐπιστάτης σ' ἕνα τσιφλίκι τοῦ Πυργετοῦ, ὕψωσε θαρραλέα τὴν ἀγροτικὴ σημαία. Ἔτσι σιγὰ-σιγὰ μέσα στὴν ἀγροτικὴ νεολαία τῆς θεσσαλικῆς γκαραγκουνιᾶς καλλιεργήθηκε ἡ ἰδέα πὼς οἱ κολλίγοι μόνο μὲ τὴν ὀργανωμένη προσπάθειά τους θὰ μπορέσουν νὰ βροῦν τὸ δίκαιό τους. Ἀπὸ τὸν κάμπο τῆς Καρδίτσας ξεπετάχτηκαν οἱ πρῶτοι ἀγροτιστὲς ποὺ προέρχονταν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς ἀγροτιᾶς. Ἦταν ὁ γιατρὸς Β. Γρίβας, ὁ Χαράλαμπος Δημακόπουλος ἀπὸ τὸ Παλιόκαστρο, ὁ Κ. Κουκούλης ἀπὸ τὸ Κουρτέσι, ὁ Βάγιος Καλτζας ἀπὸ τὸ Ἴσσαρι, ὁ Θανάσης καὶ Δημήτριος Μπατζῆς ἀπὸ τοὺς Κουμάδες, ὁ Χρ. Χούτας ἀπὸ τὴν Παραπράσταινα, ὁ Β. Γκόλιας ἀπὸ τὸ Φανάρ - Μαγούλα, ὁ Γρηγ. Κορομπίλης ἀπὸ τὴν Καρδιτσομάγουλα, ὁ Ἀπ. Μανώλης ἀπὸ τὸ Πιτσιαρί, ὁ Β. Κολίβας ἀπὸ τὶς Σοφάδες, ὁ Γ. Κοῦλος ἀπὸ τὸ Μπουλὶ καὶ ὁ Δημ. Γκουτόπουλος ἀπὸ τὸν Πύργο - Ματαράγκα. Κοντὰ σ' αὐτοὺς πλεύρισαν καὶ μερικοὶ δικηγόροι, ὅπως ὁ Δ. Μπούσδρας. Ἡ πρώτη τους ἐνέργεια ἦταν νὰ φτιάξουν μιὰ ὀργάνωση, τὸ Γεωργικὸ Σύλλογο.

Στὴν περιοχὴ τῆς Λάρισας πάλι ὁ Ζήσης Γιαννακόπουλος, ὁ Ἀθ. Νταφούλης, ὁ Ἀθ. Μπόκας, ὁ Γούλας, ὁ Β. Πάσχος, ὁ Χρ. Σβερώνης, ὁ Γ. Ράϊκος, ὁ Δ. Χρονόπουλος, ὁ Β. Καπνιᾶς καὶ ἄλλοι κάνουν τὶς ἴδιες ἐνέργειες.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ ἔγινε. Τὸ ξύπνημα πραγματοποιήθηκε. Ὁ θεσσαλικὸς κάμπος ξεμούδιαζε ἀπὸ τὴ χειμέρια νάρκη του...

Στὰ χρόνια αὐτὰ καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα παρατηρήθηκε μιὰ ἀλλαγὴ ποὺ ἐπισφραγίστηκε μὲ τὸ στρατιωτικὸ κίνημα στὸ Γουδὶ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1909.

* * *

Οἱ κολλίγοι τῆς Θεσσαλίας ὅμως πρωτοστάτησαν στὴν

παλλαϊκὴ ἐξέγερση. Ἔδωκαν αὐτοὶ πρῶτοι τὸ σύνθημα. Ἀπὸ τὸ φθινόπωρο του 1908 ὁ Θεσσαλικὸς κάμπος βρίσκεται στὸ πόδι. Καὶ πρὶν ἀκόμα ξεσπάσει τὸ στρατιωτικὸ κίνημα τοῦ Γουδιοῦ, στὶς 27 του Φλεβάρη (1909) στην Καρδίτσα ἔγινε τὸ πρῶτο μεγάλο ἀγροτικὸ συλλαλητήριο ποὺ ἔδειξε τὴ δύναμη τῆς ἀγροτιᾶς. Τὴν ἴδια μέρα ἔγιναν κι' ἄλλο τέτοια ἀγροτικὰ συλλαλητήρια στὰ Τρίκκαλα, Σοφάδες, Λάρισα, Ἀγιά, Τύρναβο καὶ Φάρσαλα.

Στὴν Ἀθήνα ὅμως παρ' ὅλες τὶς ὑποσχέσεις ποὺ ἔδωσαν οἱ αρχηγοὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐπανάστασης φυσοῦσε ἄλλος αέρας. Οἱ ἀστοτσιφλικάδες ἦταν παντοδύναμοι καὶ ὁ γέρο - Δραγούμης ποὺ διορίστηκε πρωθυπουργὸς χαρακτήρισε τις ὀργανωμένες ἀγροτικὲς διαμαρτυρίες «ἀναρχικὰ κρούσματα πρὸς κατάλυσιν τῆς καθυστεκυίας τάξεως».

Οἱ ἀγρότες προδόθηκαν ἄλλη μιὰ φορά. Δὲν παράτησαν ὡστόσο τὸν ἀγῶνα ἂν καὶ ξεγελάστηκαν ἀπὸ τοὺς πολιτικάντηδες «ἀγροτιστὲς» ποὺ κοντὰ εἴκοσι χρόνια χρησιμοποίησαν τὴν ἀγροτιὰ τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου γιὰ νὰ βγαίνουν βουλευτὲς καὶ νὰ ἐμπαίζουν τὴν γκαραγκουνιά.

Ὁ καιρὸς ἐκεῖνος πέρασε. Τὰ ψέμματα δὲν περνοῦν πιά. Ὁ πολιτικάντικος «ἀγροτισμὸς» ξεσκεπάστηκε καὶ τώρα ἡ πλειοψηφία τῆς θεσσαλικῆς ἀγροτιᾶς εἶνε ὀργανωμένη κάτω ἀπὸ τὴν τίμια σημαία τοῦ Ἀγροτικου Κόμματος τῆς Ἑλλάδας. Εἶνε τὸ Κόμμα ποὺ ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ ἀγροτικὰ προβλήματα τῆς χώρας μας, τὸ Κόμμα ποὺ στέκεται ἀκοίμητος σημαιοφόρος τῆς ἀγροτικῆς ἰδέας.

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΚΙΛΕΛΕΡ

Ἀρχὲς τοῦ Μάρτη τοῦ 1910. Ἀκόμα ὁ θεσσαλικὸς κάμπος δὲν εἶχε στεγνώσει ἀπὸ τά νερά. Τὰ σπαρτὰ ὡστόσο εἶχαν ξεπεταχτεῖ καὶ σὰν ἀτέλειωτο πράσινο ταπέτο θύμιζαν πὼς ἡ Θεσσαλία εἶναι ἡ ψωμοθρέφτρα γῆς. Οἱ ἀμυγδαλιὲς ἐδῶ κι' ἐκεῖ μὲ τὰ λουλούδια τους προαναγέλλανε τὴν ἄνοιξη καὶ οἱ κολλιγάδες ἀπὸ χαραμέρα βολόδερναν στά χωράφια γιά νὰ βοηθήσουν τὴ γῆς νὰ φέρει τὸν πλούσιο καρπὸ τῆς Δήμητρας.

Ἡ ἀτμόσφαιρα ὅμως ἦταν ἀνήσυχη. Οἱ ἀγρότες ἦταν ἀποφασισμένοι νὰ διεκδικήσουν τὰ δικαιώματά τους. Ὄχι παρακάλιες καὶ διαμαρτυρίες, ἀλλὰ ὁμαδική δράση. Εἶχαν ἀποκτήσει συνείδηση γι' αὐτὸ συνεννοήθηκαν νὰ δράσουν ὅλοι μαζύ. Νὰ σηκωθεῖ ὁ θεσσαλικὸς κάμπος ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη.

Τὸ πρῶτο μήνυμα τῆς μπόρας ποὺ ἔρχονταν τὅδωσαν οἱ ἀγρότες τῶν Ὀρφανῶν τὴν 1 τοῦ Μάρτη 1910. Τετρακόσιοι κολλιγάδες ὁπλισμένοι μὲ γκράδες κατέβηκαν καὶ σταμάτησαν τὸ τραῖνο τοῦ Λαρισαϊκοῦ μισὴ ὥρα πέρα ἀπὸ τὸ σταθμὸ δηλώνοντας πὼς ἂν δὲν γίνει ἀπαλλοτρίωση θὰ χαλάσουν τὴ γραμμή...

Στὰ χωριὰ πάλι Τσαχμάτ, Κόντου καὶ Κρύα Βρύση Φαρσάλων οἱ κολλίγοι ἔδωκαν φωτιὰ στὶς ἀχυραποθῆκες τῶν τσιφλικάδων. Ἡ μάχη ἄρχισε...

Στὴν Ἀθήνα ἄρχισαν νὰ μιλοῦν πολιτευτὲς καὶ δημοσιογράφοι γιὰ τὰ «κρούσματα τῆς ἀναρχίας» ποὺ ἐκδηλώθηκαν στὸ θεσσαλικὸ κάμπο. Καὶ οἱ ἐφημερίδες χρωμάτιζαν τὰ συμβάντα σύμφωνα μὲ τὰ κομματικά τους συμφέροντα. Καμμιὰ ὅμως ἀπὸ τὶς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες δὲν πῆρε τὸ μέρος τῆς ἀγροτιᾶς. Μόνο ἡ «Πανθεσσαλικὴ» τοῦ Βόλου στάθηκε ὁ ὑπερασπιστής τους.

Μὰ καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα ἄρχισε νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴ θεσσαλικὴ ἐξέγερση. Πιὸ πολὺ ξαφνιάστηκαν οἱ ἀστοτσιφλικάδες. Ἔγιναν πολλὰ συμβούλια καὶ διαβούλια καὶ τὸ Παλάτι ζητοῦσε πληροφορίες. Ὁ Γεώργιος Γλύξμπουργκ μάλιστα παραπονευότανε στὸν Ἄγγλο πρεσβευτὴ γιατὶ ὁ «Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος» μὲ τὸ πραξικόπημά του δημιούργησε κατάσταση ἀναρχίας στὴν ὕπαιθρο. Ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς ἔκανε ἔμμεσα ἀνάλογα διαβήματα καὶ ἔβαλε καὶ τὸν Τοῦρκο συνάδελφό του νὰ ὑποδείξει στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση πὼς ἡ Τουρκία δὲν μπορεῖ ν' ἀδιαφορήσει «διὰ ἐνδεχομένην ἀναρχίαν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐφόσον ὑπάρχουν Τοῦρκοι γαιοκτήμονες». Τοῦρκοι, Ἄγγλοι καὶ Ἕλληνες τσιφλικάδες ἦταν σύμφωνοι νὰ μὴ διαταραχτεῖ τὸ καθεστὼς τῆς σκλαβιᾶς στὴ Θεσσαλία.

Τὶς σκέψεις καὶ ἀντιλήψεις αὐτὲς τὶς ἐξωτερίκευε μὲ λύσσα ἡ «Ἑστία» καὶ αἱ «Ἀθῆναι». Αὐτὲς λύσσαξαν γιὰ τὸ σηκωμὸ τῆς ἀγροτιᾶς καὶ ἄρχισαν νὰ ξερνοῦν τὰ λυσσακά τους.

Ὁ Ἀδ. Κύρου ἔβρισε, ἀγρίεψε, συκοφάντησε...

«Κινδυνεύομεν μὲ ὅσα γίνονται ἐν Θεσσαλίᾳ νὰ προκαλέσωμεν ἐπέμβασιν ἐξωτερικήν· εἶναι καιρὸς νὰ συνέλθωμεν καὶ ν' ἀντιληφθῶμεν ὅτι δὲν εἶναι καιρὸς διὰ πειραματισμούς» ἔγραφεν ἡ «Ἑστία» καὶ τὸ τότε πρωινὸ ὄργανο τῆς πιὸ μαύρης ἀντίδρασης αἱ «Ἀθῆναι» στὸ φύλλο τῆς 3 τοῦ Μάρτη 1910 τόνιζε:

«Ἡ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐξέγερσις, ἡ παράλογος ἀλλὰ καὶ ὄντως ἀντιπατριωτικὴ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ πολιτειακοῦ ἡμῶν βίου, πρέπει νὰ περισταλεῖ πάσῃ θυσίᾳ.... Ἀτυχῶς ὅμως οἱ ἐξεγειρόμενοι πληθυσμοὶ ἀ μ α θ ῶ ν χ ω ρ ι κ ῶ ν ὅταν εὑρίσκουσιν ἐλευθερίαν ἐκνόμου ἐνεργείας ἀποθρασύνονται καὶ φυσικῶς αἱ ἐλπίδες των στηρίζονται εἰς τὴν δημιουργίαν ταραχῶν. Πάντως ὀφείλει ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀποστείλει... Διότι ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη τὰ ἐν Θεσσαλίᾳ διαδραματιζόμενα ἐ ξ α ί ρ ο ν τ α ι ὡ ς ἡ ἔ ν α ρ ξ ι ς κ ο ι ν ω ν ι κ ῆ ς Ἐπαναστάσεως, ὁ

δ' ἀντίκτυπος ὁμοίων φαινομένων θ' ἀναφανῆ ἐντελέστερον ἄλλοῦ ἔνθα καὶ οἱ χωρικοὶ πληθυσμοί εἶνε ἀπὸ φύσεως θεληματικώτεροι καὶ μᾶλλον ὠργανωμένοι πρὸς κοινήν τινα ἐνέργειαν».

Οἱ ἀγρότες ὅμως τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου δὲν ἔδιναν καμμιά σημασία στὶς ἀπειλὲς αὐτές. Ὅσο κι' ἂν οἱ πράχτορες των τσιφλικάδων προσπαθοῦσαν νὰ σπείρουν ζιζάνια καὶ νὰ δημιουργήσουν συγχύσεις καὶ διαιρέσεις, δὲν κατάφεραν τίποτα. Οἱ κολλίγοι ἦταν ἑνωμένοι. Ὑπῆρχαν ἀνάμεσά τους πρωτοπόροι ποὺ ἀποστόμωναν τοὺς ἐχτροὺς καὶ συκοφάντες τῆς ἀγροτιᾶς. Μόνο οἱ δικηγόροι καὶ οἱ ἄλλοι «ἀγροτιστὲς» ποὺ εἶχαν πλευρίσει τοὺς κολλίγους ἄρχισαν νὰ προπαγανδίζουν τὴν ἰδέα νὰ μὴ γίνουν συλλαλητήρια· «διὰ νὰ μὴ δημιουργηθοῦν ἐθνικαὶ περιπλοκαί». Στὸ βάθος ὅμως ἦταν ὁ φόβος ποὺ τοὺς ἔκανε νὰ κρατήσουν τέτοια στάση, γιατὶ δὲν πίστευαν στὸν ἀγῶνα. Ἦταν καιροσκόποι καὶ τίποτ' ἄλλο. Οἱ ἀγρότες ὅμως δὲ σταμάτησαν στὴ μέση τοῦ δρόμου. Προχώρησαν καὶ μιὰ ποὺ εἶχαν πάρει ἀπόφαση νὰ ὀργανώσουν παναγροτικὰ συλλαλητήρια ἦταν ἀποφασισμένοι ν' ἀγωνιστοῦν.

Κανονίστηκε λοιπὸν γιά τὶς 6 τοῦ Μάρτη (1910) νὰ γίνει στὴ Λάρισα παναγροτικὴ συγκέντρωση τῆς περιοχῆς τοῦ λαρισινοῦ κάμπου καὶ στὶς 8 τοῦ Μάρτη παναγροτικὰ συλλαλητήρια στὴν Καρδίτσα, Φάρσαλα καὶ Τρίκκαλα. Στὴν ἀρχὴ ρίχτηκε ἡ ἰδέα νὰ κατέβουν ὅλοι οἱ ἀγρότες ὁπλισμένοι μὰ οἱ δήμαρχοι τῶν χωριῶν μπῆκαν στὴ μέση καὶ φώναζαν:

«Πρὸς θεοῦ παιδιά. Ὄχι μὲ γκράδες. Θὰ γίνη αἱματοχυσία καὶ τὸ κακὸ θὰ ξεσπάση στὴ ράχη μας. Θὰ πάρετε τὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀδέρφια σας στὸ λαιμό σας. Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ... Ἂν δὲν ἀκουστοῦμε, τότε, τὸ ἀπάνω Σάββατο, κατεβαίνουμε μὲ τοὺς γκράδες...».

Καὶ τὸ «ε ἰ ρ η ν ι σ τ ι κ ὸ» αὐτὸ κήρυγμα ἔπιασε. Οἱ Δημάρχοι ἦταν μεγαλονοικοκυραῖοι ποὺ εἶχαν τὸν τρόπο τους καὶ φυσικὰ δὲν εἶχαν ἐπαναστατικὴ ψυχολογία.

Ἦταν οἱ ἀσυνείδητοι πράχτορες των ἀστοτσιφλικάδων.

Ἦρθε λοιπὸν ἡ 6 τοῦ Μάρτη. Ἦταν μέρα Σάββατο. Πρὶν ἀκόμα καλὰ καλὰ ξημερώσει ἡ ἀγροτιὰ ξεκινοῦσε γιὰ τὴ σημεῖα συγκέντρωσης.

Πρῶτοι βρέθηκαν στὶς θέσεις τους οἱ κολλιγάδες τοῦ δήμου Κρανῶνα. Κρατουσαν μ α ῦ ρ ε ς καὶ κ ό κ κ ι ν ε ς σημαῖες. Αὐτοὶ πρωτομπῆκαν στὴ Λάρισα. Μέραρχος ἦταν ὁ Ψαρροδῆμος. Νομάρχης ὁ Πεπὲς Ἀργυρόπουλος. Ὁ Μέραρχος καὶ ὁ Νομάρχης κάνανε ἀπὸ τὴν παραμονὴ συμβούλιο καὶ ἀποφάσισαν νἄρθη στρατὸς ἀπὸ τὸ Βόλο καὶ νὰ εἶνε ἡ φρουρὰ σὲ ἐπιφυλακὴ ὅλη τὴ μέρα.

Μερικοὶ ἐπίσημοι πῆγαν νὰ ἰδοῦν τὸ Νομάρχη πρωῒ πρωΐ. Ἦταν ἐκεῖ καὶ ὁ ἀστυνόμος καὶ ὁ Εἰσαγγελέας.

—Μ ά τ ί τ έ λ ο υ ν α ὐ τ ο ὶ ο ἱ κ ο ϊ γ ά δ ε ς; Ρωτοῦσε ὁ Πεπὲς ὁ Ἀργυρόπουλος ὁ Νομάρχης ποὺ ἡ γενιά του βαστοῦσε ἀπὸ τὴ φάρα τῶν Φαναριώτηδων καὶ τὰ ἑλληνικά του ἦταν γαλλορωμέϊκα.

—Εἶναι ἀλήθεια πῶς πεινοῦν κύριε Νομάρχα, εἶπε ὁ Εἰσαγγελέας καὶ ζῶσιν ὡσὰν κτήνη. Ἔργον φιλανθρωπίας θὰ ἦτο νὰ ἐλαμβάνετο μικρά τις πρόνοια. Ζῶσιν εἰς τρώγλας καὶ τρέφονται μὲ μπομπόταν.

—Μ ά τ ί θ έ γ ο υ ν π α ν τ ε σ π ά ν ι ν ὰ φ ᾶ ν ε; Α ὐ τ ο ὶ δ ὲ ν ε ἶ ν ε ἀ φ ε ν τ ι κ ά, μ ὰ σ κ λ ά β ο ι... Αἱ κοινωνίγιαι γὲν μπογοῦν νὰ πγοοδέψουν ὅταν ὁ ὄκλος ἀπατγαχύνεται. Πγέπει νὰ πγολάβωμεν τὰς ἀναργικὰς ἐγδηλώσεις...

Κι' ἐνῶ ὁ Νομάρχης δικαιολογοῦσε μὲ τὴ γαλλομάθειά του καὶ τὴ φαναριώτικη νοοτροπία του τοὺς φεουδαρχικοὺς θεσμούς, ἡ Λάρισα γέμιζε ἀπὸ τὴν ἀγροτιὰ ποὺ ἐρχονταν ὁμάδες ὁμάδες ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, τῶν δήμων Συκουρίου καὶ Ὀγχήστου. Ὡστόσο ἦταν ἡσυχία ἀκόμα. Μόνο οἱ περιπολίες τοῦ στρατοῦ ἔδειχναν πῶς κάτι μαγειρεύονταν. Τὸ ἱππικὸ μάλιστα ποὺ πηγαινοέρχονταν ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη θύμιζε μεγάλα γυμνάσια... Στὸ μεταξὺ ὅλο καὶ ἡ ἀγροτιὰ πλήθαινε. Κα-

τέβαιναν ἀπὸ ὅλα τὰ χωριά. Καὶ δόστου περιπολίες καὶ δόστου καβαλλαραῖοι καὶ χωροφυλάκοι νὰ τρέχουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, στὸν κάμπο.

Αὐτὰ γίνονταν στὴ Λάρισσα, μὰ σένα χωριουδάκι στὸ Κελελὲρ (Κυψέλη) ποὺ ἦταν σημεῖο συγκέντρωσης, οἱ κολλίγοι κατέβηκαν τραγουδώντας καὶ ζητωκραυγάζωντας. Δὲν ἔδειχνε τίποτα ὅμως πὼς ἀπ' ἐκεῖ θἄρχιζε τὸ αἱματοκύλισμα. Οὔτε ὅπλα κρατοῦσαν, οὔτε προκαλοῦσαν. Μόνο ὅταν ἔφτασε τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ Βόλο οἱ κολλίγοι θέλησαν ν' ἀνέβουν γιὰ νὰ πᾶνε στὴ Λάρισα ὅπου θὰ γίνονταν ἡ μεγάλη συγκέντρωση. Δὲν ἔβγαλαν ὅμως εἰσιτήριο. «Τόσον καιρὸ μᾶς ἐκμεταλλεύεται καὶ μᾶς γδύνει ἡ Ἑταιρεία, φώναξαν, αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως ἀπαιτοῦμε νὰ μᾶς πάει δωρεὰν στὴ Λάρισα».

Στὸ τραῖνο μέσα ἔτυχε νὰ ταξιδεύει καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων Πολίτης, συντροφεύοντας τὸ γερμανὸ δημοσιογράφο Φίσερ. Ἅμα ἄκουσε πὼς οἱ κολλίγοι δὲν θέλουν νὰ πληρώσουν εἰσιτήριο, διέταξε τοὺς σιδηροδρομικοὺς ὑπαλλήλους νὰ κατεβάσουν κάτω «αὐτὸ τὸ σκυλολόϊ, αὐτὰ τὰ κτήνη». Οἱ κολλιγάδες δίχως νὰ φέρουν ἀντίσταση κατέβηκαν γιατὶ εἶδαν πὼς μέσα στὸ τραῖνο ὑπῆρχε στρατός. Μὰ ἅμα κατέβηκαν κατάλαβαν πὼς δὲν ἔκαναν καλά. Πειράχτηκαν ἀπὸ τὶς βρισιὲς τοῦ Πολίτη καὶ μὲ τὸ ἔνστιχτο τῆς ὁμαδικῆς δύναμης καὶ ψυχολογίας ἄρχισαν νὰ πετροβολοῦν τὸ τραῖνο μόλις ξεκίνησε καὶ νὰ γιουχαΐζουν τὸν Πολίτη. Μερικὲς πέτρες μάλιστα σπάσανε πολλὰ τζάμια τῆς ἁμαξοστοιχίας.

Τὸ τραῖνο εἶχε καὶ δὲν εἶχε κάνει δρόμο ἑνὸς χιλιομέτρου καὶ μιὰν ἄλλη ὁμάδα κολλίγων ἀπὸ καμμιὰ ὀχτακοσαριά, μὲ κόκκινες σημαῖες φώναζε: Θέλομε ἀπαλλοτρίωση καὶ ἔκαμαν νεύματα νὰ σταματήσει τὸ τραῖνο, πρᾶμα ποὺ καὶ ἔγινε. Οἱ ἀγρότες τότες ζήτησαν νὰ ἀνέβουν χωρὶς νὰ πληρώσουν εἰσιτήριο. Ὁ Πολίτης ἀρχίζει πάλι νὰ βρίζει: «Χτήνη, ζῶα, παλιανθρῶποι...». Μὰ οἱ κολλίγοι ἀγριεύουν, βρίζουν

κι' αὐτοὶ καὶ μερικοὶ ἀπὸ δαύτους σκαρφαλώνουν στὸ τραῖνο.

Τότε ὁ Πολίτης καλεῖ τὸν ἀξιωματικὸ ποὺ ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ στρατοῦ ποὺ ἀπὸ τὸ Βόλο μεταφέρονταν στὴ Λάρισσα καὶ τοῦ λέει:

— «Ἔχετε ὑποχρέωση νὰ προστατεύσετε τὴν τάξιν. Ἄλλωστε μεταβαίνετε στὴ Λάρισσα ἐξαιτίας τοῦ ἀγροτικοῦ συλλαλητηρίου. Ὁ σιδηροδρομικὸς συρμὸς κινδυνεύει ἀπὸ τὰς ἀναρχικὰς ἐπιθέσεις αὐτῶν τῶν κτηνῶν», δείχνοντας μάλιστα μὲ τὸ δάχτυλό του τὸ μανιασμένο πλῆθος. Ὁ καραβανᾶς ποὺ ἦταν ἐπικεφαλῆς, χωρὶς νὰ σκεφτῆ, χωρὶς νὰ λογαριάσει πὼς οἱ ἀγρότες ἦταν ἀδέρφια του, στάθηκε προσοχή, χαιρέτησε τὸν Πολίτη σὰ νὰ εἶχε μπροστά του κανένα συνταγματάρχη καὶ διατάσσει τοὺς εὐζώνους καὶ φαντάρους νὰ πυροβολήσουν.

Ἡ ἀγροτιὰ ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν τὰ ἔχασε. Δὲν τρομοκρατήθηκε. Τώρα ἦταν παραπάνω ἀπὸ χίλιοι νοματαῖοι. Πέρναν πέτρες μιὰ ποὺ δὲν εἶχαν ὅπλα καὶ τὶς ρίχναν ἐπάνω στὸ τραῖνο. Μερικοὶ τσολιάδες — ἴσως ἀγροτόπαιδα — σημαδεύουν στὸ κρέας καὶ δυὸ ἀγρότες ὁ Ἀθ. Νταφούλης καὶ Ἀθ. Μπόκας ξαπλώνονται χάμω. Ἦταν νεκροί. Ἐνῶ ἕνας ἄλλος παραπέρα πληγώνεται βαρειά. Τὸ τραῖνο ἀγκομαχώντας, γκὰφ - γκούφ, γκὰφ - γκοὺφ φεύγει καὶ οἱ σφαῖρες ξακολουθοῦν νὰ σφυρίζουν μέσα στὸν κάμπο, περνώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κορμιὰ τῆς ἀγροτιᾶς.

Τὸ αἷμα εἶχε πιὰ χυθεῖ καὶ ποτίσει τὸν κάμπο. Ὁ ἀγροτισμὸς ἔγραφε μιὰ μεγάλη σελίδα. Καὶ τὸ σύνθημα τοῦ ἀγώνα, τῆς πάλης εἶχε δοθεῖ, μὲ τὸ αἷμα καὶ τὰ κορμιὰ ποὺ ἔπεσαν. Ὅσο κι' ἂν ὁ κολλίγας ἦταν ἀκόμα σὲ χαμηλὸ διανοητικὸ ἐπίπεδο καταλάβαινε πὼς κάτι τὸν χώριζε ἀπὸ τὸ Κράτος, ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση, ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας. Τίποτα δὲν ἦταν δικό του καὶ ὅλα καὶ ὅλοι ἦταν ἐχθροί του καὶ τυράννοι του.

Τὸ τραῖνο μισοκαταστρεμένο προχωρεῖ μέσα σὲ βρο-

χὴ ἀπὸ πετροπόλεμο ἐνῶ τὸ αἷμα τῶν σκοτωμένων καὶ πληγωμένων ἀχνίζει ἀκόμα.

Μὰ προχωρεῖ γιατὶ τὸ προστατεύουν οἱ τσολιάδες μὲ τὰ μάλιγχερ... Φτάνει καμιά φορὰ στὸ σταθμὸ Τσουλάρ. Κ' ἐκεῖ εἶναι μαζεμένοι πολλοὶ κολλίγοι. Ὁ κάμπος γύρω στὸ σταθμὸ μαύριζε καὶ ἀντιλαλοῦσε ἀπὸ τὰ ζήτω:

— Ζήτω ἡ Λευτεριά μας!

— Κάτω οἱ τσιφλικάδες!

Νὰ σταματήσει τὸ τραῖνο φωνάζουν. Μὰ τὸ τραῖνο δὲ σταματάει. Σφυρίζει καὶ φεύγει. Οἱ τσολιάδες γουρλώνουν τὰ μάτια τους καὶ βγάζουν ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ μάλιγχερ μὲ τὶς ξιφολόγχες ποὺ γυάλιζαν.

Νέος πετροπόλεμος, γιουχαϊτά, κακὸ μεγάλο.

Μπὰμ - μπούμ. Οἱ τσολιάδες ρίχνουν. Καὶ ρίχνουν στὸ κρέας. Δυὸ ἀγρότες ξαπλώνονται πάλι. Ἦταν ὁ Στέφ. Ἀκριβούσης ποὺ ἔμεινε στὸν τόπο καὶ ὁ Μπατάλας βαρειὰ λαβωμένος.

Ἄλλοι ὅμως δέκα πέντε πληγώνονται, ἄλλος πιὸ βαρειὰ καὶ ἄλλος λαφρύτερα

Νέο λοιπὸν αἷμα ἀγροτικὸ χύθηκε καὶ νέοι μάρτυρες τοῦ ἀγροτισμοῦ πέφτουν.

Οἱ σκλάβοι τῆς γῆς ποὺ αἰῶνες τώρα πότιζαν μὲ τὸν ἱδρῶτα τους τὴ γῆς, τὴν ἐπότισαν καὶ μὲ τὸ αἷμα τους. Ἦταν ἡ ἀπαραίτητη θυσία. Οἱ ἀγῶνες χωρὶς θυσίες δὲ γίνονται. Μόνο ποὺ αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ ἀγροτιὰ μπαμπέσικα καὶ ἄνανδρα δολοφονιόντανε ἀπὸ τὰ εὐζωνάκια καὶ φανταράκια ποὺ ἦταν ἀγροτόπαιδα...

Στὴ Λάρισσα ὅταν μαθεύτηκε ἡ δολοφονικὴ ἐπίθεση οἱ συγκεντρωμένοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ ἀγρότες ἀρχίζουν νὰ διαμαρτύρονται, ἐνῶ οἱ περιπολίες μὲ ἐφ ὅπλου λόγχη φώναζαν: Διαλυθῆτε.

Οἱ κολλίγοι ὅμως δὲν τρομοκρατοῦνται καὶ δὲ διαλύονται. Κύματα - κύματα λαοῦ περνοῦν ἀπὸ τὸ φρούριο πρὸς τὸν κάτω δρόμο, ποὺ πάει στὴν πλατεῖα.

— «Παιδιὰ κουράγιο. — Μᾶς ἐμποδίζουν νὰ ζητήσουμε τὸ δίκαιό μας. Ν' ἀντισταθοῦμε. Δὲν εἴμαστε γυναῖκες...».

—«Ζήτω τὸ δίκαιό μας».

—Κ ά τ ω ο ἱ τ σ ι φ λ ι κ ά δ ε ς ἀκούεται ἀπὸ χιλιάδες στόματα μιὰ ἄλλη κραυγή.

—Π ῦ ρ, φωνάζει ὁ ὑπίλαρχος Χρύσης.

Μπὰμ - μπούμ.

Πληγώνεται ὁ ἀγρότης 'Απόστ. Μπάνταρης καὶ πέφτει χάμω. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ τρεῖς καβαλλαρέοι πέφτουν ἀπὸ τὰ ἄλογά τους καὶ ὁ ὑπίλαρχος Χρύσης πληγώνεται κι' αὐτός.

Κοντὰ εἴκοσι λεφτὰ βαστάει ἡ μάχη. 'Η ἀγροτιὰ σπάνει τὴ γραμμὴ καὶ τραβάει στὴν πλατεῖα. Νέα ἐπέλαση. Πληγώνονται οἱ ἀγρότες Καραμπέρης καὶ Γκουλέμας. 'Ο ἀνθυπίλαρχος Σκανδάλης βλέποντας τοὺς καβαλλαρέους νὰ δειλιάζουν φωνάζει:

—Χτυπᾶτε, παιδιά. Μπρός. Χτυπᾶτε τὰ σκυλιά, τοὺς ἀναρχικούς.

—Μπὰμ - μπούμ...

Καὶ μιὰ πέτρα βρίσκει τὸν ἀνθυπίλαρχο Σκανδάλη στὸ χέρι καὶ τοῦ τὸ ἀχρηστεύει. Ἔπρεπε μιὰ πέτρα νὰ τὸν βρεῖ στὸ στόμα, στὸ στόμα ποὺ ἔβγαλε τὴν λυσσασμένη κραυγή. «Χτυπᾶτε».

'Η μάχη ἐξακολουθεῖ.

'Ο Πηχεὼν ποὺ ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἱππικοῦ διατάσσει νέα ἐπέλαση.

—Τί τοὺς φυλᾶτε.—Διαλύστε τους!...

—'Εμπρός! 'Εμπρός! Βαρᾶτε...

Νέος πετροπόλεμος. Μὲ ὅ,τι βροῦν οἱ κολλίγοι χτυποῦν. 'Αμύνονται, ἐπιτίθενται, ζητωκραυγάζουν. Καὶ ἐπιτέλους σπάνουν τὴ στρατιωτικὴ ζώνη. 'Ακόμα δὲν εἶχε πάει μεσημέρι.

Τὴν ἴδια ὥρα πάνω κάτω μπαίνουν στὴ Λάρισα καμιὰ χιλιάδα κολλίγοι ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὰ ἀπέξω μακρινὰ χωριά, ἀπὸ τὸ Νεμπεγλέρ. 'Ο ἕνας κρατάει τὸν ἄλλον. Μόλις μπῆκαν στὴν πόλη τὰ μαθαίνουν ὅλα.

'Ακούεται μιὰ φωνὴ τότε:

'Α π ά ν ω τ ο υ ς π α ι δ ι ά!

Όλοι τρέχουν μὲ σφιγμένες γροθιὲς καὶ μὲ σανίδια καὶ ξύλα ἀπὸ τὶς φράχτες καὶ τὶς σκαλωσιές. Μόλις πλησιάζουν τοὺς ἀγρότες ποὺ μιὰ καὶ παραπάνω ὥρα τώρα ἀγωνίζονταν νὰ σπάσουν τὴ ζώνη τοῦ ἱππικοῦ, ἀκούεται ἕνα μυριόστομο:

ΖΗΤΩ — ΖΗΤΩΩΩ...

Καὶ οἱ πρῶτοι ποὺ πλησίασαν φιλιοῦνται καὶ ἀγκαλιάζονται.

ΖΗΤΩ — ΖΗΤΩΩΩ...

Στιγμὲς ὑπέρτατης συγκίνησης. Μεγαλεῖο ὁμαδικῆς ἐνέργειας. Θέαμα ὑπέροχο ταξικῆς ἀλληλεγγύης...

— Ζήτω οἱ κολλίγοι!

— Κάτω οἱ τσιφλικάδες!

Καὶ ἡ ἀγροτομάζα χωρὶς ἡγέτες μὲ τὸ ἐπαναστατικὸ ἔνστιχτό της φτάνει στὴν πλατεῖα.

— Κάτω ἡ σκλαβιά!

— Λευτεριά! Λευτεριά!...

Ὁ σκλάβος τῆς γῆς ποὺ τόνε βάραινε ἡ παράδοση χιλιάδων χρόνων ὑποταγῆς καὶ δουλικότητας εἶχε ἀντρειευτεῖ καὶ εἶχε θεριέψει. Θαρροῦσες πὼς μέσα στὸν κάμπο ἄκουγες τὸ τραγούδι τοῦ Κώστα Χατζόπουλου:

«— Ξύπνα μονάχα ἀπ' τ' ἀποκοίμισμά σου,
Μὴ σκύβεις, λεημοσύνες μὴ ζητᾶς
Τρίξε τὰ δόντια σου, ἀγρίεψε, ἀνταριά σου
Σπάσε ὅποιο μπρος σου μπόδισμα ἀπαντᾶς.
Ρίχνε ὅ,τι κόβει τὴν ὁρμή σου, χύμα
σαν ἀκράτητη θάλασσα πλατειά.
Κάθε ἄλλο μεγαλεῖο μπροστά σου, τρίμμα
ἂς πέσει ἀπ' τὴ γερή σου τὴ γροθιά!
Αἰῶνες δὲν ἀπόστασες νὰ γέρνεις,
σὰν τὸ νωθρὸ τὸ βόδι στὸ ζυγό;
Νὰ σοῦ θερίζουν ἄλλοι ὅ,τι σπέρνεις,
ἀργοὺς νὰ θρέφεις, στάζοντας ἱδρώ;
Χύνοντας αἷμα σὺ νὰ πλουταίνεις,
νὰ τοὺς ὑψώνεις, σκύβοντας στὴ γῆ.

Κι' ἐσὺ νὰ λαχταρᾶς, νὰ μὴ χορταίνεις
καὶ τὸ πικρό σου, τὸ ξερὸ ψωμί;»

Καὶ τὸ ἱππικὸ τώρα μέσα στὴ Λάρισσα μὲ τὸ ποδοβολητό του σηκώνει σύννεφα ἀπὸ σκόνι. Λὲς κι' ἦταν ὁ κορνιαχτὸς τῆς τσιφλικάδικης ἀντίδρασης ποὺ μόλυνε τὸν ἀέρα τοῦ κάμπου.

Ὁ μέραρχος Ψαρροδῆμος στέλνει νέα ἐμπιστευτικὴ διαταγή!

«Ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ ἐν ἀνάγκη νὰ γίνη χρῆσις τῶν ὅπλων πρέπει νὰ κατασταλῆ των χωρικῶν ἡ ἀνταρσία. Καθιστῶ τοὺς διοικητὰς τῶν Τμημάτων ὑπευθύνους διὰ τὴν ἐκτέλεσιν παρούσης».

Νέα λοιπὸν ἐπέλαση. Καὶ νέος πετροπόλεμος. Μὰ ἡ ἀγροτιὰ προχωρεῖ. Ἡ ἀγροτομάζα δὲν διαλύεται καὶ φτάνει στὴν πλατεῖα. Μόλις ὅμως ἔφτασαν οἱ πρῶτοι ἀγρότες μπροστὰ στὸ ξενοδοχεῖο «Π α ν ε λ λ ή ν ι ο», ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ ἀρχίζει π υ ρ ὰ ὁ μ α δ ό ν. Καὶ οἱ καβαλλαρέοι πυροβολοῦν κι' αὐτοὶ μὲ τὰ πιστόλια τους. Οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ οἱ πιὸ πολλοὶ ἦταν οἱ φυγάδες τοῦ 97, ὑψώνοντας τὰ σπαθιά τους φωνάζουν:

—Β α ρ ᾶ τ ε τ ὰ σ κ υ λ ι ά! Σ τ ὸ κ ρ έ α ς!

Ὡστόσο στὸ λόχο μηχανικοῦ ἦταν καὶ μερικοὶ ὑπαξιωματικοὶ ἀπὸ τὸ Βόλο καὶ τὸν Πειραιᾶ ποὺ εἶχαν πρὶν πᾶνε στὸ στρατὸ διαβάσει μερικὰ σοσιαλιστικὰ φυλλάδια καὶ κἄτι καταλάβαιναν ἀπὸ σοσιαλισμό, γιατὶ πήγαιναν τὰ βράδυα στὰ Κέντρα κι' ἄκουγαν διαλέξεις. Αὐτοὶ λοιπὸν ὁρμήνεψαν τοὺς φαντάρους νὰ πυροβολοῦν ψηλά.

—«Μ ὴ π α ι δ ι ὰ χ τ υ π ᾶ τ ε σ τ ὸ κ ρ έ α ς, ε ἶ ν ε ἀ δ έ ρ φ ι α μ α ς...».

Καὶ τὰ σκαπανάκια μὲ τὶς ἄσπρες μπότες, θαρρεῖς πὼς κάτι τοὺς ἔλεγε μέσα τοὺς νὰ μὴν πυροβολήσουν στὸ κρέας. Καὶ δὲν πυροβόλησαν. Σὰν παιδιὰ τοῦ λαοῦ ἔκαναν μιὰ τίμια πράξη.

Ἐπιτέλους ὁ ἀστυνόμος, ὁ Νομάρχης, ὁ φρούραρχος,

βλέποντας τὰ σκοῦρα ἀναγκάστηκαν νὰ διατάξουν τὸ στρατὸ νὰ πάψει νὰ πυροβολεῖ.

Στὴν πλατεῖα ἕνας - δυὸ πολιτικάντηδες ἔβγαλαν λόγο καὶ εἴπανε πολλὰ καὶ διάφορα.

Μὰ τὴ φόρα τους τὴν ἔκοψε τὸ μανιασμένο πλῆθος τῆς ἀγροτιᾶς.

«Δὲ θέλουμε λόγια σήμερα, αὔριο τὰ λέτε ποὺ θὰ ρθοῦμε πάλι καὶ θάρθουμε μὲ τοὺς γκράδες. Ἄς δψεστε σεῖς οἱ δήμαρχοι ποὺ μᾶς πήρατε στὸ λαιμό σας, καλὰ θέλαμε ἐμεῖς νὰ κατέβουμε μὲ τοὺς γκράδες μὰ δὲν μᾶς ἀφῆστε καὶ μας φέρατε ἐδῶ γιὰ νὰ μᾶς σκοτώσουν καὶ νὰ μᾶς σφάξουν τὰ σκυλιά...».

Μετὰ πολλὰ ἐγκρίθηκε τοῦτο τὸ ψήφισμα ποὺ στάλθηκε τηλεγραφικῶς στὴν Κυβέρνηση καὶ τὴ Βουλή:

«Ἅπας ὁ γεωργικὸς λαὸς Λαρίσης συνελθὼν πανοικεὶ σήμερον Λάρισαν ἵνα ἐκφράσῃ βαθὺν πόνον καὶ πικρὸν παράπονον διὰ τὴν μὴ ὑποβολὴν καὶ ἐπιψήφισιν τοῦ νόμου περί ἀπαλλοτριώσεως τῶν τσιφλικίων καὶ προικοδοτήσεως γενναιοτέρας τοῦ Γεωργικοῦ Ταμείου

Ἀ π α ι τ ε ῖ :

α) Τὴν ἄμεσον ἐπιψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου περὶ ἀπαλλοτριώσεως των τσιφλικίων καὶ διανομὴν τῶν Ζαππείων κτημάτων.

β) Τὴν γεναιοτέραν προικοδότησιν τοῦ γεωργικοῦ ταμείου διὰ τῆς διαθέσεως τοῦ ὅλου φόρου τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν καὶ παντὸς ὅ,τι νομίζει ἡ Κυβέρνησις καλύτερον.

γ) Ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν λύπην καὶ ὀδύνην του διὰ τὴν ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν τῆς Πολιτείας ἄδικον ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ φιλησύχου καὶ νομοταγοῦς λαοῦ οὗ θύματα ὑπῆρξαν ἄοπλοι καὶ λευκοὶ σκλάβοι τῆς Θεσσαλίας».

Ἡ Κυβέρνηση Στεφ. Δραγούμη ὕστερα ἀπὸ τὰ αἱματηρὰ γεγονότα Κιλελὲρ - Λάρισας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἔβγαλε διαταγὴ νὰ πιαστοῦν καὶ νὰ φυλακιστοῦν «οἱ πρωταίτιοι» κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη διόρισε μιὰ μεγάλη Ἐπιτροπὴ γιὰ νά... μελετήσει τὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα. Μὰ

στὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς μίλησε μὲ λύσσα ὑ π ὲ ρ τῶν τσιφλικάδων καὶ κ α τ ὰ τῶν κολλίγων. Θὰ προπροστατέψουμε, φώναξε «τὴν ἔννομον τάξιν καὶ θὰ τιμωρήσωμεν ἀμειλίκτως τοὺς δημαγωγούς...».

Καὶ ὁ Γ. Θεοτόκης πάλι τόνισε πὼς τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα εἶνε «ν ο μ ι κ ὸ ν καὶ θὰ λυθεῖ ὄχι μὲ ὀχλαγωγίας ἀλλὰ μὲ τὸν νόμον», ἐνῶ ὁ Δ. Ράλλης δήλωσε πὼς πρέπει νὰ «ἐπιβληθῇ τὸ κράτος τοῦ νόμου».

Δὲ θέλει ρώτημα πὼς ἄρχισαν συλλήψεις καὶ τρομοκρατία. Ἑκατοντάδες ἀγρότες ἀπ' ὅλη τὴ Θεσσαλία κλείστηκαν μῆνες στὶς φυλακὲς Χαλκίδας καὶ Λαμίας. Μὰ οἱ ἀγρότες τῆς Θεσσαλίας δὲ λύγισαν, ξακολούθησαν τὸν ἀγώνα τους. Εἶχαν πάρει τὸ βάφτισμα τοῦ πυρός.

Αὐτὸ εἶνε τὸ ἱστορικὸ τῆς πρώτης παναγροτικῆς ἐξέγερσης τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου. Τὰ αἱματηρὰ γεγονότα τῆς 6 τοῦ Μάρτη 1910 ἀποτελοῦν ἕνα μεγάλο σταθμὸ στὴν ἱστορία τῶν ἀγώνων τῆς ἀγροτικῆς μας τάξης. Τὰ ὀνόματα τῶν ἀγωνιστῶν ποὺ ἔπεσαν τὴν ἡμέρα αὐτὴ θὰ μᾶς εἶνε ἱερὰ καὶ ἀξέχαστα. Ἡ ἐργατοαγροτιὰ μπροστὰ στὸ κενοτάφιό τους θὰ ψέλνει πάντα:

Ἐπέσατε θύματα ἀδέρφια ἐσεῖς
σὲ ἄνιση πάλη κι' ἀγώνα,
ζωή, λευτεριὰ καὶ τιμὴ τοῦ λαοῦ
φυλάγοντας, βρήκατε μνῆμα

....

Αἰώνια ἡ μνήμη γιὰ σᾶς ἀδερφοί,
στὸ δίκαιο ποὺ πέσατε ἀγώνα...

....